

УДК 61 : 378

КУРОЄДОВА В.Д., ГАЛИЧ Л.Б., ГОЛОВКО Н.В., Сірик В.А.,
КУРОЄДОВА К.Л., МАКАРОВА О.М.

ПІДНЯТТЯ РОЛІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ШКОЛИ ОРТОДОНТІВ НА ВСІХ ЕТАПАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОГО НАВЧАННЯ ЛІКАРІВ-ОРТОДОНТІВ

Резюме: У публікації представлені матеріали, що розглядають необхідність висвітлення ролі вітчизняної школи ортодонтії у розвитку спеціальності.

Резюме: В публикации представлены материалы, рассматривающие необходимость освещения роли отечественной школы ортодонтии в развитии специальности.

Summary: This publication contains materials that address the need to highlight the role of the national school in the development of the specialty of orthodontics.

Ключові слова: ортодонтія, вітчизняні вчені, післядипломна освіта.

Ключевые слова: ортодонтия, отечественные ученые, последипломное образование.

Key words: orthodontics, domestic scientists, postgraduate education.

Найважливіша роль сучасного вищого навчального закладу полягає у забезпеченні, передачі та трансформації знань, досвіду і навичок суб'єктам навчання протягом усього життя, особливо під час безперервного професійного розвитку

Ортодонтія – розділ стоматології, своєрідність якого відображена в структурі підготовки професійних кадрів. Для визначення об'єктивної обумовленості та витоків своєрідності ортодонтії та її місця серед стоматологічних спеціальностей необхідно аналізувати її історію та розробки вітчизняних науковців.

Програма підготовки з ортодонтії лише на додипломному етапі передбачає ознайомлення з темою: «Короткий історичний нарис, основні етапи розвитку ортодонтії. Становлення ортодонтії в Україні як самостійної

клінічної дисципліни. Розвиток ортодонції в Україні, роль вітчизняних вчених. Сучасний зміст, мета і завдання спеціальності.» Згідно тематичного плану ця тема є складовою першої двохгодинної лекції у 6 семестрі: «Ортодонція – визначення, етапи розвитку, проблеми, структура. Роль вітчизняних вчених у розвитку дисципліни. Особливості клінічного обстеження ортодонтичного хворого. Діагностика зубощелепних аномалій» [1,2].

Тому *метою* даної публікації є підняття ролі вітчизняної школи ортодонтів на всіх етапах післядипломного навчання лікарів-ортодонтів.

Матеріали. Перші відомості про лікування аномалійно розташованих зубів відносять до XVIII сторіччя. Термін “ортодонція” (від грецького orthos – прямий та odontos – зуб) був започаткований Ле Фулон (1840) і трактувався як вирівнювання зубів. Протягом багатьох років ортоданти займалися саме вирівнюванням неправильного розташування окремих зубів за допомогою спеціальних пристосувань – ортодонтичних апаратів [3].

Становлення спеціальної освіти з ортодонції в Західній Європі та США відносять до початку минулого сторіччя. Цей період характеризується популярністю дисципліни серед стоматологів, і як результат – створення шкіл, які займалися післядипломною підготовкою спеціалістів з ортодонції [4].

Вітчизняна ортодонція не отримала наукової спадщини від дореволюційної Росії, лікуванням зубощелепних аномалій займалися окремі ентузіасти. Ф.Я. Хорошилкіна та Ю.М. Малигін [5] у статті “Отечественная ортодонтия в лицах и датах. Успехи и задачи» (1998) у розвитку ортодонції виділяють 3 періоди. Перший період – з початку сторіччя і до 1957 року, коли відбулася I міжреспубліканська конференція лікарів-ортодонтів Прибалтики, яка практично об’єднала ортодонтів усього колишнього СРСР. На конференції були заслухані доповіді про сучасні проблеми ортодонції, визначені наявність старих та створення нових ортодонтичних шкіл. Другий період (1957-1980) характеризувався подальшим розвитком ортодонції,

створенням нових шкіл. Третій період – з 1980 понині характеризується відкриттям нових кафедр ортодонції, розширенням міжнародних зв'язків, подальшим розвитком методів діагностики, лікування та профілактики.

Сьогоденні вимоги до вищої медичної освіти – це відповідність потребам галузі та суспільства, що є головним завданням підготовки лікарів-ортодонтів, але при цьому важливим є відображення внеску вітчизняних вчених та їхніх наукових розробок у розвиток вітчизняної ортодонції.

В Україні створена мережа закладів післядипломної освіти, яка здійснює підготовку лікарів-ортодонтів в інтернатурі, клінічній ординатурі, магістратурі, аспірантурі, докторантурі; підвищення кваліфікації – спеціалізація, тематичне удосконалення, передатестаційні цикли, курси інформації та стажування. Така підготовка проводиться в Національній медичній академії післядипломної освіти ім. П.Л.Шупика (м. Київ), Харківській медичній академії післядипломної освіти; у Львівському національному медичному університеті ім. Данила Галицького, Івано-Франківському національному медичному університеті, Одеському національному медичному університеті, Кримському державному медичному університеті ім. С.І. Георгіївського та в ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія».

Найбільш відомими в Україні вважаються київська та харківсько-полтавська школи ортодонтів. Треба визначити, що Київська школа ортодонтів найстаріша у межах країн СНД - перша кафедра ортодонції була створена в 1923 році у Києві. Її засновником був К.П. Тарасов. Аналогічні кафедри в м. Москві і Ленінграді створені наприкінці 40-х років минулого сторіччя.

Перший вітчизняний підручник з ортодонції був підготовлений до друку у 1928 році професором К.П. Тарасовим – першим деканом одонтологічного факультету Київського інституту охорони здоров'я але, на жаль, не виданий. Розвиток київської школи ортодонтів пов'язаний з іменами доцента І.Л. Злотника, автора підручника з ортодонції (1952); Д.С.

Айзенберга. Вагомий внесок у розвиток ортодонтії належить відомому вченому - професору А.І. Бетельману, який очолював кафедру ортопедичної стоматології Київського медичного інституту з 1949 по 1968 роки. В 1958 році ним видана монографія «Клініка і ортопедичне лікування деформацій зубощелепно-лищевої системи (ортодонтія і щелепно-лицева ортопедія)», яка не втратила свого значення і сьогодні, так як в ній представлена морфо-функціональна класифікація аномалій прикусу. Великою заслугою А. І. Бетельмана є також розробка проблем профілактики та раннього лікування аномалій прикусу, організації логопедичної допомоги дітям з незрощенням твердого та м'якого піднебіння. В роботах А. І. Бетельмана та його учнів значне місце відводилося вивченню етіологічних чинників, особливо рахіту, в розвитку щелепно-лицевих деформацій у дітей. В 1960 році співробітниками кафедри була видана монографія С. Ф. Василевської із співав. «Клиника и лечение деформаций зубочелюстной системы у детей»; в 1965 та 1970 видана «Ортопедическая стоматология детского возраста» А. І. Бетельмана із співав; у 1970 році під загальною редакцією А. І. Бетельмана написані книги «Влияние аномалий прикуса на функции полости рта, профилактика и раннее лечение» та «Зубопротезная техника».

Значний внесок професора С. Й. Криштаба, його учнів та послідовників в розвиток вітчизняної ортодонтії полягає у вирішенні теоретичних та практичних питань з методології викладання курсу ортодонтії, удосконаленні функціональної діагностики, комбінованих методів лікування зубощелепних аномалій з хірургічними втручаннями на альвеолярних відростках; вивченні етіології та патогенезу незрощень піднебіння, аномалій нижньої щелепи.

Нині ортодонтію в Національному медичному університеті ім. академіка О.О. Богомольця викладають на кафедрі ортодонтії та пропедевтики ортопедичної стоматології, яку очолює професор П.С. Фліс. Співробітниками кафедри під загальною редакцією П.С. Фліса видані два підручники «Ортодонтия» (2007) трьома мовами (українською, російською, англійською) та «Дитяче зубне протезування» (2012).

У витоків харківської школи стоматолгів стояли такі відомі вчені, як Гофунг Ю.М., Фабрикант М.Б. До 1973 року - ортодонтія викладалася, як і в інших вузах країни, на кафедрі ортопедичної стоматології. Цей етап був найбільш тривалий і пов'язаний з іменами А.І. Баранова, професора Б.Б. Брандсбурга, доцентів Вальтера, О.К. Недергіна, А.Е. Рофе, І.Л. Злотника, Д.С. Айзенберга, які сприяли закладанню основ вітчизняної ортодонтії.

Професора Л.П.Григор'єву вважають засновником полтавської школи ортодонтів. Талановитий організатор, науковець, педагог, лікар вона залишила своїм учням та послідовникам класифікацію зубощелепних аномалій; комплект кольорових слайдів «Врожденные и наследственные аномалии развития лица и челюстей», «Профилактические аппараты», розділи «Классификации зубочелюстных аномалий» та «Виды прикуса», які увійшли в «Справочник по ортодонтии» під редакцією М.Г.Бушана (1990), монографії «Прогнатія» (1984) та «Прикус у дітей» (1995), чисельні методичні розробки, патенти, ідеї, які не втратили актуальності і по сей час. Багато сил та часу було віддано створенню центра по диспансеризації дітей з вродженими вадами розвитку обличчя та щелеп.

Її учні професор В.Д. Курєдова та професор Смаглюк Л.В. продовжують справу свого Вчителя - викладають спеціальність на окремих кафедрах до- та післядипломного навчання.

Перші підручники та посібники українською мовою в незалежній Україні створені учнями професора Григор'євої: «Кросворди з загальної ортодонтії», «Кросворди з клінічної ортодонтії» (Курєдова В.Д. із співав., 2003), «Ортодонтія. Розвиток прикусу, діагностика зубощелепних аномалій, ортодонтичний діагноз» (Головко Н.В., 2003); «Проблеми ВІЛ/СНІДу в стоматології» (Курєдова В. Д. із співав., 2004); «Практикум з ортодонтії» (Головко Н.В., 2004); «Логопедія в ортодонтії» (Курєдова В.Д., Сірик В.А., 2005); «Збірник тестових питань та відповідей» (Курєдова В.Д., Сірик В.А., Смаглюк Л.В., 2005); «Профілактика зубощелепних аномалій» (Головко Н.В., 2005); «Профілактика зубощелепних аномалій і зубощелепних деформацій

(запитання та відповіді)» (Курєдова В.Д. із співав., 2005); «Ортодонтичні апарати» (Головко Н.В., 2006); «Клініка і лікування вроджених щілин верхньої губи та піднебіння» (Галич Л.Б., 2006); «Скупченість зубів» (Курєдова В.Д., Дмитренко М.І., 2008); «Ортодонтія. Збірник тестів та ситуаційних завдань» (2010); ілюстрований «Атлас ортодонтических аппаратов» (Курєдова В.Д. із співав., 2011) та інші.

Для лікарів усіх форм післядипломного навчання співробітниками кафедри післядипломної освіти лікарів-ортодонтів під керівництвом проф. Курєдової В.Д. була створена перша в Україні комп'ютерна тестова програма для визначення початкового та кінцевого рівня знань і атестації за фахом «Ортодонтія» (авторське свідоцтво ПА №4827, 1995), яка була переглянута та доповнена у 2010 р. (АПТ № 33359, 2010).

В системі вищої медичної школи лікар-педагог виконує дві важливі ролі – навчання (передача теоретичних знань) та - практика (оволодіння практичними вміннями та навичками). Під час оволодіння теоретичними знаннями висвітлюється роль провідних вчених України у розробці проблем етіології та патогенезу вроджених вад розвитку щелепно-лицевої ділянки, зубощелепних аномалій, дефектів зубів та зубних рядів у дітей, підлітків та дорослих; особливостей їхньої клініки, діагностики лікування та профілактики в різні вікові періоди. Вивчення конструкцій ортодонтичних апаратів та різних ортопедичних конструкцій починається з історичного екскурсу їх створення, удосконалення окремих складових та самих конструкцій з посиланням на авторські доробки.

Висновки: таким чином, висвітлення внеску вітчизняних науковців у розробку наукових напрямків, нових методів діагностики лікування та профілактики зубощелепних аномалій, удосконаленні та створенні нових конструкцій ортодонтичних апаратів сприяє підняттю ролі вітчизняної ортодонтичної школи та розширює світогляд лікарів-ортодонтів на всіх етапах післядипломної освіти.

Література

1. Ортодонція. Типова навчальна програма для студентів стоматологічних факультетів Вищих медичних навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації. Київ, 2008. – 43 с.

2. Навчальний план та програма спеціалізації (інтернатури) випускників вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації за фахом «Стоматологія». Полтава, 2005. – 47 с.

3. Пашков К.А. Роль отечественных ученых в развитии ортодонтии / //Стоматология детского возраста, 2007. - №4, т. 6. – С.55-58.

4. Алимова М.Я. История ортодонтии: становление образования и первые профессиональные организации / М.Я. Алимова //Ортодонтия, 2008. - №4, [44].

5. Персин Л.С., Хорошилкина Ф.Я. Преподавание ортодонтии в высших учебных заведениях России, в том числе в период последиplomного обучения /Л.С.Персин, Ф.Я. Хорошилкина //Ортодонт-инфо. – 2001. - №3. – С.18-24.

